

اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

محل برگزاری دانشکده شهید مفتاح همدان

۳۰ آبان ۱۳۹۲

ارزیان محیط زیست طلایه

توانمندیهای اکوتوریسم بیابان لوت

مهین حنیفه پور^{۱*} - ناصر مشهدی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد همزیستی با بیابان - دانشگاه تهران. m.hanifehpoor@gmail.com

۲- استادیار دانشگاه تهران. nmashhad@ut.ac.ir

چکیده

بیابان لوت به سبب وجود ویژگی‌های طبیعی، توپوگرافی و تحت تاثیر شرایط اقلیمی خاص و برخورد از شرایط ویژه به خصوص بکری و ناشناخته بودن بخش‌های فراوانی از این منطقه، یکی از منحصر به فردترین بیابان‌های جهان و به گونه‌ای قطب گرمائی کره زمین محسوب می‌گردد. شرایطی که این منطقه را به عنوان یک مقصد خاص جهت توسعه اکوتوریسم و بهره‌برداری مناسب از منابع طبیعی رها شده کشور معرفی می‌کند. مناطق بیابانی و کویری یکی از بخش‌های ارزشمند طبیعت محسوب می‌گردند که متأسفانه در کشور ما مهجور مانده اند و ضمن آنکه بهره مناسبی از آنها نبرده‌ایم، به عنوان یک چالش، همواره مشکلات فراوانی را حاصل وجود آنها متصور بوده ایم و این در حالی است که در بسیاری کشورها که در کمربند بیابانی دنیا واقع شده اند به این مناطق نگاه ویژه‌ای از جهت منابع عظیم تامین انرژی، توسعه صنعت گردشگری و ایجاد فضاها و کارکردهای علمی و آموزشی به اینگونه مناطق وجود دارد." بنابراین شناسایی قابلیت‌های این مناطق به ویژه بیابان لوت حائز اهمیت و ضروری است .

روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی، تحلیلی است و داده‌ها و اطلاعات پژوهش به دو روش اسنادی و میدانی تهیه شده است. بعضی از شگفتی‌های جالب و دیدنی این منطقه عبارت‌اند از: میزان نزولات جوی در مدخل حوزه بسیار کم و بحدود ۵۰ میلی متر و کمتر ، در قسمت‌های شدیداً کویری حتی کمتر است. تیپ‌های گیاهی از انواع گونه‌های خشکی پسند، شور پسند، گچ دوست و صخره دوست می باشد. بخش وسیعی از بیابان لوت که شنزارها - زمین‌های رسی - نم‌کزار و خاک‌های شور است عاری از پوشش گیاهی می باشد. پوشش سطحی زمین حدود ۸۵٪ توسط سنگریزه‌های سیاه اراضی وسیع بین آبراهه‌ها اراضی لخت قرار گرفته اند. رود شور، تنها رود دائمی است که در اعماق کویر لوت جریان دارد و در طول سال پرآب است. از نظر ژئومورفولوژی

اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

محل برگزاری دانشکده شهید مفتاح همدان

۳۰ آبان ۱۳۹۲

شامل: کلود، مرتفع ترین هرمهای ماسه ای دنیا، پهنه های وسیع ماسه و ریگ، ناهمواری های ماسه ای بزرگترین نیکا های جهان، دشت هایی با خاک های ریگی نظیر هامادا یا سنگفرش بیابان و ... دیده می شود.

کلمات کلیدی: اکوتوریسم، دشت لوت، گردشگری.

مقدمه

امتیازات موقعیتی و جغرافیایی طبیعی که طبیعت به ما ارزانی داشته، توان بالقوه عظیمی را در خود نهفته دارد که بهره برداری عقلانی از آن می تواند به عنوان یکی از مهمترین بخشهای اقتصادی - کاربردی انسانی در کنار دیگر بخش ها به شمار آید و سیمای فضایی را در شکل مطلوبی آمایش دهد (میکائیلی، ۱۳۷۹، ص ۲۲). گردشگری یک واقعیت مهم اجتماعی است که از دیدگاههای تعادل فرهنگی و تعادل های توسعه ای (عدالت اجتماعی) به آن نگریسته می شود (ضرغام، ۱۳۷۶، ص ۳۹۰) عدالت اجتماعی به معنی وجود فرصت های برابر اجتماعی برای کسب آموزش و مهارت، دسترسی به سرمایه های مالی و فیزیکی از طریق بازارهای مناسب و فقدان ساختارهای انحصاری اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۱۴) و گردشگری صنعتی است که به طور بالقوه دارای پایداری است (خیاطی، ۱۳۸۲، ص ۴۲) و بخش مهمی از این صنعت، اکوتوریسم یا بوم گردی است که سازمان جهانی گردشگری، طبیعت گردی را اینگونه تعریف نموده است: "مسافرت به مناطق طبیعی که همراه با احساس مسئولیت باشد و سبب بهبود سطح زندگی مردم بومی و حفظ محیط زیست شود" (Herengard, 1994, p:25).

تنوع اقلیمی حاکم بر سرزمین ایران باعث شکل گیری زیست بوم ها و چشم اندازهای شگرفی شده و طیف گسترده ای از جوامع گیاهی و جانوری را مستقر کرده است همچنین در طول دروه زمین ساختی یا تکامل زمین در محدوده کشور ما، دو پدیده زمین ساختی اتفاق افتاده است که جغرافیای طبیعی ایران را به شدت تحت تأثیر قرار داده است یکی از این دو پدیده، خشک شدن دریاها و باقی ماندن دو دریا در شمال و جنوب کشور است (دریای خزر در شمال، خلیج فارس و دریای عمان در جنوب) و دیگری، چین خوردگی و کوهستانی شدن قسمت اعظم آن می باشد. در مناطق مرکزی کشور نواحی خشک، کویری و بیابانی وجود دارد که در مساحت و قطعات کوچک و بزرگ وجود دارند؛ از جمله کویرها (نمکزارها) یا ماسه های بادی که به صورت رشته تپه های طولی شکل به هم پیوسته که طول آنها تا ۲۰۰ کیلومتر و ارتفاع آنها «ماسه بادی انباشته شده» تا ۴۷۵ متر هم می رسد، مانند ماسه ها یا رشته های ماسه ای واقع در شرق لوت که به «ریگ یلان» معروف است و انواع تپه های ماسه ای به اشکال مختلف (هلالی شکل، شمشیری شکل و غیره) و کویرهای قشری که دارای املاح کلرور سدیم هستند، کویرهای چربه که دارای املاح کلرور کلسیم و کویرهای متورم یا پف کرده که دارای املاح سولفات سدیم هستند و شوره زارها که دارای املاح نیترات پتاسیم اند.

یکی از ارزشمندترین بخشهای طبیعت متنوع ایران، بیابان لوت است. چاله ای که گودترین نقاط داخل فلات ایران را در بر می گیرد و میزبان شگفتی ها و پدیده های منحصر به فردی در سطح کشور و جهان می باشد. تاکنون توجه جدی برای شناخت جاذبه ها و توان های اکوتوریسم در محدوده بیابان لوت به شکل جدی و منسجم صورت نگرفته است. بنابراین انجام پژوهش حاضر در جهت استفاده و بهره برداری از ظرفیتهای لوت است.

مواد و روش